

LBRIS

We know
books

Maria Marieta Soreață

Drept civil. Succesiuni

Editura C.H. Beck
București 2022

Cuprins

Abrevieri.....	XVII
Titlul I. Dreptul de moștenire Considerații generale privind cadrul de reglementare și regimul juridic aplicabil	1
Capitolul I. Noțiuni introductive privind moștenirea și deschiderea moștenirii	1
Secțiunea 1. Justificarea instituției și importanța acesteia în dreptul civil.....	1
§1. Vechimea instituției juridice – fundament al importanței acesteia	1
§2. Cadrul legal de reglementare	5
Secțiunea a 2-a. Noțiunea de moștenire și felurile moștenirii	6
§1. Reglementare relevantă.....	6
§2. Delimitări conceptuale	6
2.1. Conceptul de moștenire	6
2.2. Conceptul de defunct	7
2.3. Conceptul de succesör sau moștenitor	8
2.4. Conceptul de masă succesorală.....	8
§3. Felurile moștenirii	9
3.1. Felurile moștenirii sub incidența Codului civil din 1864.....	9
3.2. Felurile moștenirii sub incidența Codului civil actual	10
Secțiunea a 3-a. Caracterele juridice ale transmisiunii moștenirii	13
§1. Considerații introductive. Enumerare caractere	13
§2. Transmisiune pentru cauză de moarte (<i>mortis causa</i>).....	13
§3. Transmisiune universală.....	14
§4. Transmisiune unitară.....	15
§5. Transmisiune indivizibilă.....	19
Secțiunea a 4-a. Deschiderea moștenirii	20
§1. Reglementare relevantă.....	20
§2. Data deschiderii moștenirii și importanța sa	21
§3. Locul deschiderii moștenirii succesiunii	22
3.1. Reglementare relevantă.....	22
3.2. Noțiunea de loc al deschiderii moștenirii. Regula în materie și excepții	24
Capitolul II. Condițiile generale ale dreptului de a moșteni.....	27
Secțiunea 1. Considerații generale.....	27
§1. Reglementare relevantă.....	27
§2. Noțiunea de condiție de a moșteni. Enumerare.....	27
Secțiunea a 2-a. Capacitatea de a moșteni – condiție generală a dreptului la moștenire	28
§1. Reglementare relevantă	28

§2. Noțiune.....	30
§3. Persoane care au capacitate succesorală.....	30
3.1. Persoanele fizice în viață la data deschiderii succesiunii.....	30
3.2. Persoanele dispărute	32
3.3. Persoanele concepute, dar nenăscute la data deschiderii moștenirii	32
3.4. Persoanele juridice.....	33
§4. Persoanele care nu au capacitate succesorală.....	34
4.1. Persoanele fizice precedate și persoanele juridice desființate.....	34
4.2. Comorienții și codecedații	34
Secțiunea a 3-a. Vocația la moștenire – condiție generală a dreptului de a moșteni	35
§1. Reglementare relevantă.....	35
§2. Noțiune. Accepțiuni	35
Secțiunea a 4-a. Nedemnitățile succesorală – condiție generală negativă a dreptului la moștenire	37
§1. Reglementare relevantă. Legea aplicabilă.....	37
1.1. Cadrul de reglementare	37
1.2. Legea aplicabilă	38
§2. Noțiunea de nedemnitățile succesorală și caracterele juridice	39
§3. Formele nedemnității succesorală	40
3.1. Nedemnitățile de drept	41
3.2. Nedemnitățile judiciare	42
§4. Efectele juridice ale nedemnității	44
4.1. Considerații generale	44
4.2. Efectele nedemnității față de nedemn	45
4.3. Efectele nedemnității față de descendenții nedemnului	45
4.4. Efectele nedemnității în raporturile cu terți	46
4.5. Înlăturarea efectelor nedemnității	47
Titlul II. Moștenirea legală	49
Capitolul I. Moștenirea legală. Noțiune și principii	49
Secțiunea 1. Noțiunea de moștenire legală	49
§1. Reglementare relevantă.....	49
§2. Noțiune și fundament	49
§3. Condițiile speciale ale moștenirii legale.....	50
3.1. Enumerare.....	50
3.2. Vocația succesorală legală	50
§4. Reciprocitatea vocației generale legale	51
§5. Vocația succesorală concretă (efectivă)	51
Secțiunea a 2-a. Principiile generale ale devoluțiunii legale a moștenirii	52
§1. Reglementare relevantă.....	52
§2. Delimitări conceptuale. Preliminarii	53
§3. Principiul chemării la moștenire în ordinea claselor de moștenitori legali	54

§4. Principiul proximității gradului de rudenie între moștenitorii din aceeași clasă (proximior excludi remotiorem).....	56
§5. Principiul egalității între rudele din aceeași clasă și grad chemate la moștenire.....	57
Secțiunea a 3-a. Reprezentarea succesorală.....	58
§1. Reglementare relevantă.....	58
§2. Noțiuni.....	59
§3. Domeniu de aplicare.....	59
3.1. Persoane care beneficiază de reprezentarea succesorală.....	60
3.2. Persoane care pot fi reprezentate.....	60
3.3. Reprezentarea operează doar în cazul moștenirii legale.....	60
§4. Condițiile reprezentării succesorale.....	60
4.1. Condiții privitoare la persoana reprezentatului.....	61
4.2. Condiții privitoare la persoana reprezentantului.....	62
§5. Efectele reprezentării succesorale.....	62
5.1. Considerații generale.....	62
5.2. Efectele reprezentării succesorale.....	63
Capitolul III. Clasele de moștenitori.....	66
Secțiunea 1. Clasa I de moștenitori – descendenții defunctului.....	66
§1. Reglementare relevantă.....	66
§2. Noțiune și domeniu de aplicare.....	66
§3. Întinderea dreptului la moștenire.....	67
§4. Caracterele juridice ale dreptului de moștenire al descendenților.....	68
Secțiunea a 2-a. Clasa a doua de moștenitori legali (clasa mixtă) ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați.....	69
§1. Reglementare relevantă.....	69
§2. Noțiune și domeniu de aplicare.....	70
§3. Ascendenții privilegiați.....	71
§4. Colateralii privilegiați.....	72
Secțiunea a 3-a. Clasa a treia de moștenitori – ascendenții ordinari.....	75
§1. Reglementare relevantă.....	75
§2. Ascendenții ordinari.....	75
Secțiunea a 4-a. Clasa a patra de moștenitori – colateralii ordinari.....	76
§1. Reglementare relevantă.....	76
§2. Colateralii ordinari.....	77
Secțiunea a 5-a. Soțul supraviețuitor.....	78
§1. Reglementare relevantă.....	78
§2. Considerații introductive.....	79
§3. Condițiile dreptului de moștenire aparținând soțului supraviețuitor.....	81
§4. Întinderea dreptului de moștenire al soțului supraviețuitor.....	83
§5. Dreptul de abitație al soțului supraviețuitor.....	84
§6. Dreptul special de moștenire al soțului supraviețuitor.....	86
§7. Concluzii.....	88
Secțiunea a 6-a. Moștenirea vacantă.....	88
§1. Reglementare relevantă.....	88

§2. Noțiune și natură juridică.....	90
§3. Procedura declarării vacante a moștenirii. Certificatul de vacanță a moștenirii	92
§4. Concluzii.....	95
Titlul III. Moștenirea testamentară	97
Capitolul I. Considerații generale privind liberalitățile și dreptul de a dispune prin liberalități.....	97
Secțiunea 1. Noțiune și domeniu de aplicare.....	97
§1. Reglementare relevantă.....	97
§2. Considerații generale privind noțiunea de liberalitate și cadrul de reglementare legală	99
§3. Condițiile generale pentru valabilitatea liberalităților.....	100
3.1. Capacitatea părților în materia liberalităților. Regula în materie	100
3.2. Momentul la care este cerută capacitatea.....	101
3.3. Excepția în materie – incapacitatea absolută de a dispune (incapacitate activă)	101
3.3.1. Persoanele care beneficiază de măsura tutelei speciale	101
3.3.2. Minorii	102
3.4. Incapacitatea de a primi – incapacitate pasivă	102
3.4.1. Incapacități absolute de a primi	102
3.4.2. Incapacități relative de a primi.....	103
3.4.3. Sancțiunea incapacităților speciale	105
3.5. Incapacități speciale în materia legatelor	105
3.6. Nulitatea liberalităților deghizate.....	106
Secțiunea a 2-a. Limitele dreptului de a dispune prin liberalități	107
§1. Reglementare relevantă.....	107
§2. Oprirea pactelor asupra moștenirilor nedeschise încă.....	108
§3. Substituțiile fideicomisare.....	109
3.1. Regula în materie	109
3.2. Excepția în materie	110
3.3. Efectele substituției fideicomisare	111
§4. Liberalitățile reziduale	112
4.1. Noțiune și natura juridică a liberalităților reziduale.....	112
§5. Instituții juridice asemănătoare substituției fideicomisare	114
5.1. Fideicomisul fără obligație	114
5.2. Dublul legat condițional.....	114
5.3. Substituția vulgară (ordinară)	115
Secțiunea a 3-a. Reguli speciale în materia efectelor juridice ale liberalităților.....	115
§1. Reglementare relevantă.....	115
§2. Revizuirea condițiilor și sarcinilor	116
§3. Clauzele considerate nescrise.....	117
§4. Confirmarea liberalităților.....	118

Capitolul II. Testamentul	119
Secțiunea 1. Testamentul. Noțiune și caractere juridice	119
§1. Reglementare relevantă	119
§2. Testamentul – noțiune, conținut	120
§3. Caracterele juridice ale testamentului	124
§4. Interpretarea și proba testamentului	125
Secțiunea a 2-a. Condiții generale de valabilitate și formele testamentului ..	126
§1. Reglementare relevantă	126
§2. Condiții generale de validitate a testamentului	129
2.1. Condiții de fond	129
2.2. Condiții de formă. Considerații generale	132
2.3. Formele testamentului. Clasificare și enumerare	134
2.3.1. Testamentul olograf	135
2.3.2. Testamentul autentic	138
2.3.3. Testamentele privilegiate	141
2.4. Alte forme testamentare	143
2.5. Testamentul cu element de extraneitate	144
Secțiunea a 3-a. Revocarea voluntară a testamentului	145
§1. Reglementare relevantă	145
§2. Noțiune și formele revocării	146
2.1. Revocarea voluntară expresă	146
2.2. Revocarea voluntară tacită	147
2.3. Retractarea revocării voluntare	148
Secțiunea a 4-a. Legatul	150
§1. Reglementare relevantă	150
§2. Legatul. Noțiune și condiții de valabilitate	153
§3. Clasificarea legatelor	154
3.1. Clasificarea legatelor în raport de obiectul lor	154
3.2. Clasificarea legatelor în raport modalitățile ce afectează legatul	159
§4. Efectele legatelor	160
§5. Ineficacitatea legatelor	162
5.1. Delimitări conceptuale	162
5.2. Revocarea legatelor	163
5.2.1. Considerații generale. Forme de revocare a legatelor	163
5.2.2. Revocarea voluntară a legatului	163
5.2.3. Revocarea judecătorească a legatelor	166
5.3. Caducitatea legatelor	168
5.4. Efectele ineficacității legatelor	170
5.4.1. Dreptul de acrescământ	170
Secțiunea a 5-a. Dezmoștenirea (exheredarea)	171
§1. Reglementare relevantă	171
§2. Noțiune și natură juridică	172
§3. Felurile dezmoștenirii	173
3.1. Dezmoștenirea directă	174

3.2. Dezmoștenirea indirectă	175
3.3. Dezmoștenirea sancțiune	175
§4. Efectele dezmoștenirii	176
§5. Nulitatea exheredării	177
Secțiunea a 6-a. Execuțiunea testamentară.....	177
§1. Reglementare relevantă.....	177
§2. Noțiuni și lege aplicabilă.....	179
§3. Desemnarea executorului testamentar și atribuțiile acestuia.....	180
3.1. Calitățile cerute pentru a fi executor testamentar.....	180
3.2. Atribuțiile executorului testamentar	181
§4. Răspunderea executorului testamentar.....	182
§5. Încetarea execuțiunii testamentare	183
§6. Concluzii	183
Capitolul III. Limitele dreptului de a dispune asupra moștenirii.....	184
Secțiunea 1. Rezerva succesorală și cotitatea disponibilă	184
§1. Reglementare relevantă	184
§2. Delimitări conceptuale și cadrul legal de reglementare	184
§3. Rezerva succesorală – caractere juridice și domeniu de aplicare.....	186
3.1. Caracterele juridice ale rezervei succesorale	186
3.2. Domeniu de aplicare	188
3.2.1. Rezerva succesorală a descendenților.....	188
3.2.2. Rezerva ascendenților privilegiați	189
3.2.3. Rezerva soțului supraviețuitor	190
§4. Cotitatea disponibilă	191
4.1. Noțiune și mod de determinare	191
4.2. Cotitatea disponibilă specială recunoscută soțului supraviețuitor	192
Secțiunea a 2-a. Reducțiunea liberalităților excesive	194
§1. Reglementare relevantă.....	194
§2. Determinarea rezervei succesorale și a cotității disponibile	196
2.1. Determinarea activului brut	198
2.2. Determinarea activului net al moștenirii	199
2.3. Reunirea fictivă la activul net a valorii donațiilor făcute de cel care lasă moștenirea	200
§3. Reducțiunea liberalităților excesive	201
3.1. Noțiune și cadru legal de reglementare.....	201
3.2. Persoanele care pot invoca reducțiunea	202
3.3. Căile procedurale de realizare a reducțiunii.....	203
3.4. Ordinea reducțiunii liberalităților excesive.....	204
3.5. Efectele reducțiunii	205
3.6. Imputarea liberalităților excesive.....	207

Titlul IV. Transmisiunea și partajul moștenirii	208
Capitolul I. Dreptul de opțiune succesorală.....	208
Secțiunea 1. Fundamentul și termenul de exercitare a dreptului de opțiune succesorală	208
§1. Reglementare relevantă.....	208
§2. Considerații introductive. Definiție și fundament	209
§3. Dreptul de opțiune succesorală/actul de opțiune succesorală.....	212
3.1. Delimitări conceptuale și caractere juridice.....	212
3.2. Condiții de valabilitate ale actului de opțiune succesorală	214
§4. Dreptul de opțiune și vocația multiplă la moștenire.....	215
§5. Termenul de opțiune succesorală	216
5.1. Natura juridică și domeniul de aplicare	216
5.2. Durata termenului de opțiune succesorală și mod de calcul	217
5.3. Suspendarea și repunerea în termenul pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală	218
5.4. Prorogarea termenului de opțiune.....	220
5.5. Reducerea termenului de opțiune.....	221
5.6. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală.....	221
5.7. Împlinirea termenului de opțiune succesorală	222
Secțiunea a 2-a. Formele de exercitare a dreptului de opțiune succesorală....	223
§1. Reglementare relevantă.....	223
§2. Acceptarea moștenirii.....	226
2.1. Acceptarea voluntară expresă	228
2.2. Acceptarea voluntară tacită.....	229
2.3. Acceptarea forțată	231
2.4. Efectele acceptării.....	232
2.4.1. Efectele acceptării voluntare.....	232
2.4.2. Efectele particulare ale acceptării forțate.....	232
§3. Renunțarea la moștenire.....	233
3.1. Noțiune și forma renunțării.....	233
3.2. Efectele renunțării.....	234
3.3. Renunțarea frauduloasă.....	235
3.4. Revocarea renunțării	235
§4. Anularea actului de opțiune succesorală	236
Secțiunea a 3-a. Inventarierea și conservarea bunurilor succesoriale	236
§1. Reglementare relevantă.....	236
§2. Inventarierea. Noțiune și cadru legal de reglementare	237
§3. Măsuri speciale de conservare a bunurilor	238
Capitolul II. Transmisiunea moștenirii.....	240
Secțiunea 1. Noțiune și obiectul transmisiunii moștenirii	240
§1. Reglementare relevantă.....	240
§2. Obiectul transmisiunii	240
2.1. Conținutul activului succesoral.....	241
2.2. Amintirile de familie.....	241

2.3. Conținutul pasivului succesoral	242
§3. Transmisiunea patrimoniului succesoral	243
3.1. Transmisiunea activului moștenirii	243
3.2. Transmisiunea pasivului moștenirii	244
§4. Contribuția moștenitorilor la plata datoriilor	245
Secțiunea a 2-a. Sezina	246
§1. Reglementare relevantă	246
§2. Noțiune și fundament	247
§3. Moștenitorii sezinari	247
§4. Efectele sezinei	248
§5. Trimiterea în posesia moștenirii a moștenitorilor nesezinari	248
Secțiunea a 3-a. Petiția de ereditate	249
§1. Reglementare relevantă	249
§2. Noțiune și fundament	252
§3. Efectele petiției de ereditate	253
§4. Concluzii	255
Secțiunea a 4-a. Certificatul de moștenitor	255
§1. Reglementare relevantă	255
§2. Noțiune și natură juridică	257
§3. Procedura eliberării certificatului de moștenitor	258
§4. Anularea certificatului de moștenitor	259
Capitolul III. Partajul moștenirii și raportul donațiilor	261
Secțiunea 1. Partajul succesoral	261
§1. Reglementare relevantă	261
1.1. Dispoziții din Codul civil	261
1.2. Dispoziții din Codul de procedură civilă	264
§2. Noțiune	268
§3. Starea de indiviziune	268
§4. Formele partajului	269
§5. Efectele juridice ale partajului	271
5.1. Garanția pentru evicțiune și vicii ascunse	272
§6. Desființarea partajului	272
Secțiunea a 2-a. Raportul donațiilor	272
§1. Reglementare relevantă	272
§2. Definiție și fundament juridic	274
§3. Condițiile obligației legale de raport	275
3.1. Categoriile de moștenitori obligate la raportul donațiilor	276
3.2. Moștenirea trebuie să fie legală	276
3.3. Moștenirea să fi fost acceptată	277
3.4. Moștenitorul să aibă calitatea de donatar	277
3.5. Donația să nu fie scutită de raport	278
§4. Persoanele care pot cere raportul donațiilor	279
§5. Modurile de efectuare a raportului	280
5.1. Raportul prin preluare	280
5.2. Raportul prin imputație	281

5.3. Raportul în bani	281
§6. Raportul datoriilor.....	282
Secțiunea a 3-a. Partajul de ascendent.....	284
§1. Reglementare relevantă.....	284
§2. Noțiune și fundamentul instituției	285
§3. Condițiile de validitate ale împărțelii de ascendent.....	286
3.1. Condiții generale.....	286
3.2. Persoanele care pot face împărțeala de ascendent	286
3.3. Persoanele între care se face împărțeala	286
3.4. Obiectul partajului de ascendent.....	287
§4. Forme de efectuare a partajului de ascendent	287
§5. Efectele partajului de ascendent.....	288
§6. Desființarea împărțelii de ascendent	289
§7. Concluzii	290
Bibliografie.....	291

Titlul I
Dreptul de moștenire
Considerații generale privind cadrul de reglementare
și regimul juridic aplicabil

Capitolul I
Noțiuni introductive privind moștenirea
și deschiderea moștenirii

Secțiunea 1. Justificarea instituției și importanța
acesteia în dreptul civil

§1. Vechimea instituției juridice – fundament al importanței acesteia

Importanța unei instituții juridice, privită ca ansamblu de norme ce reglementează o anumită categorie de relații sociale, unite între ele de un element comun, este susținută în primul rând de vechimea reglementării, de constanța acesteia în cadrul legal de reglementare, indiferent de tipul de organizare socială sau conducere politică. De asemenea, importanța unei instituții juridice este conturată și de frecvența cu care aceasta este întâlnită în relațiile sociale.

Analizând dreptul de moștenire din perspectiva anterior expusă, putem afirma că el s-a născut din conștientizarea și valorizarea drepturilor subiective civile de natură patrimonială aparținând unui individ și va dăinui atât timp cât omul va continua să existe în cadrul social a cărui existență este asigurată de întregul sistem de norme juridice.

Generic, se afirmă faptul că dreptul este despre viață, iar dinamica dreptului este determinată de fapt de dinamica vieții sociale. Indiferent de ritmul dezvoltării sociale, de modificările survenite în relațiile de conviețuire socială, norma juridică recunoaște în continuare două evenimente fundamentale care marchează existența unui subiect de drept civil, respectiv nașterea (ce marchează începutul și aduce cu ea prin puterea legii potențialul de a dobândi drepturi și obligații) și moartea (care marchează dispariția subiectului de drept și care aduce cu sine nevoia de a clarifica soarta juridică a drepturilor, obligațiilor și a bunurilor ce au aparținut persoanei decedate).

Rămâne, în acest sens, de referință ideea exprimată în doctrină cu privire la sfera de cuprindere a normelor de drept civil, citată în multe lucrări de specialitate¹:

---

¹ A se vedea *L. Stănciulescu, Moștenirea. Doctrină și Jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 27.

„Dreptul civil cuprinde, în rețeaua deasă a normelor sale, întreaga viață omenească. El începe prin a se apleca asupra leagămului copilului, pătrunzând chiar în tainele concepțiunii, se ocupă de logodnă, organizează căsătoria, pentru a termina cu moartea și urmările sale asupra patrimoniului, adică cu succesiunea, denumită și moștenire sau ereditate”¹.

Revenind la criteriile de analiză a importanței instituției moștenirii, respectiv la vechimea instituției, fără a urmări o expunere detaliată a parcursului acestei instituții de la începuturi și până în prezent, apreciem că este suficientă precizarea câtorva momente pentru a ilustra atât vechimea, cât și importanța pe care materia moștenirii a primit-o în diverse etape de dezvoltare și evoluție a societății umane.

Primele manifestări ale unor reguli privind moștenirea le regăsim încă din comuna primitivă. Deși proprietatea privată nu exista, exista o stăpânire personală asupra uneltelor. Uneltele de vânat și pescuit, iar mai târziu uneltele agricole de metal aparțineau bărbatului, iar uneltele de uz casnic aparțineau femeii.

Prima formă de organizare a comunităților umane a fost ginta sau comunitatea gentilică, ce reprezenta o grupare întemeiată pe rudenie. În aceste comunități, la decesul unuia dintre membrii săi, uneltele sau armele se cuveneau ginții, fiind împărțite între rudele cele mai apropiate pe linie maternă sau paternă, după cum ginta era patriarhală sau matriarhală.

Apariția familiei monogame a reprezentat o realitate ce a influențat considerabil conținutul regulilor privind moștenirea, mijloacele de producție devenind la începuturi obiect al unui drept de proprietate privată familială², care, treptat, a făcut loc proprietății individuale³.

Și pentru reglementarea actuală, rămâne de referință sistemul dreptului roman care, în materia dreptului la moștenire, recunoștea trei forme ale succesiunii: succesiunea legală (*ab intestat*), testamentară și contratestamentară. Forma de drept comun era însă succesiunea testamentară, succesiunea *ab intestat* (legală) intervenind numai dacă nu exista un testament. Instituirea unui moștenitor prin testament era considerată pentru romani un drept esențial al cetățeanului.

Este însă de remarcat faptul că regulile instituite în materia moștenirii legale de către Iustinian au dăinuit peste timp, astfel încât le regăsim și astăzi cu o altă formulare, care însă nu este de natură a schimba esența acestor reguli nici ca domeniu de aplicare și nici ca efecte⁴.

În vechiul drept românesc se recunoștea posibilitatea ca transmisiunea bunurilor succesoriale să se facă fie pe cale legală, fie pe cale testamentară. Era recunoscută vocația succesorală egală asupra bunurilor de baștină sau asupra celor cumpărate de părinții decedați atât pentru copiii naturali, dar și pentru cei adoptați⁵.

¹ A se vedea *M. Eliescu*, Moștenirea și devoluțiunea ei, în *Dreptul R.S.R.*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 19.

² A se vedea *M. Eliescu*, *Curs de succesiuni*, Ed. Humanitas, București, 1997, p. 15.

³ A se vedea *C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu*, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. All, București, 1998, p. 15.

⁴ A se vedea *M.D. Bob*, *Probleme de moșteniri în vechiul și în noul Cod Civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 19.

⁵ A se vedea *E. Cernea, E. Molcuț*, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Press Mihaela SRL, București, 1999, p. 116.

Legea țării recunoștea și soțului supraviețuitor un drept de moștenire în concurs cu copiii.

Instituția succesiunii testamentare a cunoscut două forme: testamentul scris (*diata*) și *testamentul oral* – limba de moarte, ambele fundamentate de actul de ultimă voință al defunctului.

Și Legiuirea Caragea¹ face distincția între moștenirea testamentară și cea legală, reglementând moștenirile „cu diată” sau „fără diată”, după cum transmiterea patrimoniului avea loc testamentar sau pe baza unei dispoziții legale.

În Codul Calimach se menține aceeași distincție, statuând că dreptul de a moșteni se întemeiază pe cea de pe urmă voință a testatorului, arătată după a legilor orânduială, sau pe lege.

Codul Civil din 1864 conturează un regim juridic aproape complet în materia dreptului la moștenire, soluțiile legislative conținute de acest act normativ fiind menținute în mare măsură de reglementarea actuală. Însă, în esență, se menține distincția între cele două feluri ale moștenirii, moștenirea legală și cea testamentară. Astfel, dispozițiile art. 650 C.civ. din 1864 prevede că „*Sucesiunea se deferă sau prin lege, sau după voința omului, prin testament*”.

Scurtele considerații de ordin istoric expuse anterior conturează, în mod vădit, o instituție juridică cu o existență îndelungată, ce a însoțit evoluția ființei umane de la începuturile sale și până în prezent.

Vorbind despre importanța dreptului de moștenire, semnalăm faptul că și constanța acesteia în toate sistemele de reglementare reflectă importanța acesteia pentru întregul sistem în ansamblul său.

Există o legătură extrem de strânsă între moștenire și dreptul de proprietate. În acest sens, art. 644 C.civ. din 1864 statua că „*Proprietatea bunurilor se dobândește și se transmite prin succesiune, prin legat, prin convenție și prin tradițiune*”. Moștenirea este așadar o modalitate de dobândire a dreptului de proprietate, drept fundamental, garantat prin Constituție.

Importanța și recunoașterea dreptului de moștenire ca drept ce derivă dintr-o preluare în persoana moștenitorilor a patrimoniului persoanei decedate, drept fundamental al cetățeanului, s-a materializat și prin faptul că, indiferent de forma de conducere politică a statului, regulile privind moștenirea au rămas aceleași, fără a li se limita efectele sau domeniul de aplicare. În acest sens, sub imperiul Legii nr. 58/1974 privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, încheierea de acte juridice între vii, ce aveau ca obiect bunuri imobile terenuri și construcții, producea efecte juridice translative de proprietate numai cu privire la construcții, terenul aferent intrând în proprietatea statului conform art. 30 alin. (2) din Legea nr. 58/1974². Singura modalitate recunoscută de legea anterior menționată ce permitea transferul dreptului de proprietate dintr-un patrimoniu în altul, inclusiv cu privire la terenuri, era moștenirea.

¹ Tipărită sub titlul de „Legiuire a prea înălțatului și prea pravoslavnicului Domn și oblăduitor a toată Ungro-Vlahia, Io Ioan Gheorghe Karagea”.

² Potrivit art. 30 alin. (2) din Legea nr. 58/1974, „În caz de înstrăinare a construcțiilor, terenul aferent acestor construcții trece în proprietatea statului cu plata unei despăgubiri stabilită potrivit prevederilor art. 56 alin. (2) din Legea nr. 4/1973”.

În acest sens art. 30 alin. (1) din Legea nr. 58/1974 statua expres că „Dobândirea terenurilor cuprinse în perimetrul construibil al localităților urbane și rurale se poate face numai prin moștenire legală, fiind interzisă înstrăinarea sau dobândirea prin acte juridice a acestor terenuri”.

În România anterioară anului 1989, în care existența dreptului de proprietate privată a fost limitată într-o manieră excesivă, moștenirea legală a rămas în continuare modalitatea obișnuită de transmitere și conservare a patrimoniului defunctului către moștenitorii săi, fără ca statul să cenzureze în vreun fel transmisiunile realizate conform normelor ce reglementau dreptul de moștenire. Se poate afirma că dreptul de moștenire a fost cel care a menținut încă viu dreptul de proprietate privată cu privire la terenuri în perioada regimului comunist în România.

Și Codul civil actual recunoaște moștenirea legală sau testamentară ca modalitate de dobândire a dreptului de proprietate, confirmând astfel un efect specific al transmisiunii succesoriale, efect recunoscut și consacrat în timp în toate formele de reglementare pe care le-a primit, respectiv efectul translativ de proprietate.

Și dacă există o legătură între moștenire și proprietate ca drept fundamental, o astfel de legătură nu se poate crea decât între drepturi cu importanță și consacrare legislativă similară.

Dacă dreptul de proprietate privată este un drept fundamental, garantat de Constituție și normele internaționale (Convenția europeană a drepturilor omului), și dreptul de moștenire se află în aceeași poziție. În acest sens, art. 46 din Constituție statuează că „Dreptul la moștenire este garantat”.

Prevederea dreptului la moștenire ca drept fundamental în art. 46 din Constituție obligă ca întreaga reglementare în materia succesiunilor să fie subordonată acestui principiu, a cărui respectare este asigurată pe calea controlului de constituționalitate.

De asemenea, s-a semnalat în doctrină¹ legătura existentă între materia succesiunilor și viața de familie, aspect confirmat și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa. Încetarea vieții de familie în raport cu defunctul prin efectul decesului, deschide calea exercitării drepturilor succesoriale în persoana celor în raport cu care, generic, acesta a avut calitatea de membru de familie. De altfel, așa cum arătam anterior, apariția familiei monogame a reprezentat nucleul în jurul căruia s-au cristalizat în timp regulile moștenirii. Rațiunea recunoașterii și instituirii dreptului de moștenire a fost aceea de a asigura păstrarea patrimoniului defunctului, în principiu, în familia din care acesta a făcut parte, sau de către de persoanele indicate în mod expres de defunct printr-un act de ultimă voință.

În lipsa unui act de ultimă voință a defunctului, legiuitorul a prezumat că persoanele cu care defunctul a avut legături de rudenie sau legături afective (cazul soțului supraviețuitor) ar fi îndreptățite să primească patrimoniul defunctului, cota cuvenită fiind cu atât mai mare cu cât și apropierea față de defunct este mai mare.

---

¹ A se vedea V. Stoica, L. Dragu, Moștenirea Legală în Noul Cod Civil, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 11; C. Bîrsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, comentarii pe articole, vol. I – Drepturi și Libertăți, Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 645.

§2. Cadrul legal de reglementare

Sub aspectul reglementării legale cu incidență în materia succesiunilor, trebuie să facem distincție între normele de drept substanțial și normele de drept procesual.

În materia normelor de drept substanțial trebuie amintit ca principiu fundamental în această materie dispozițiile art. 46 din Constituție, dispoziții potrivit cu care „Dreptul la moștenire este garantat”.

Cadrul general de reglementare este reprezentat de dispozițiile conținute în Codul civil.

Codul civil actual consacră acestei instituții Cartea a IV-a intitulată „Despre moștenire și liberalități”, care la rândul ei este structurată pe patru titluri, respectiv: Titlul I – Dispoziții referitoare la moștenire în general; Titlul II – Moștenirea legală; Titlul III – Liberalitățile; și Titlul IV – Transmisiunea și partajul moștenirii.

Această structură asigură o reglementare unitară a materiei analizate, ca instituție de sine stătătoare, și nu prin prisma efectului translativ de proprietate produs de aceasta.

Se impune, de asemenea, mențiunea că reglementările conținute în materia moștenirii trebuie corelate cu dispozițiile tranzitorii și de punere în aplicare a Cărții a IV-a, astfel cum acestea sunt conținute în art. 91-98 din Legea nr. 71/2011, dispoziții care instituie principiul potrivit cu care moștenirile vor fi supuse reglementărilor în vigoare de la data deschiderii lor. De asemenea, regăsim reglementări cu incidență în materia dreptului de moștenire și în normele ce asigură cadrul de reglementare pentru dreptul de proprietate privată sau pentru formalitățile de publicitate imobiliară. Astfel, art. 557 alin. (1) C.civ. enumeră moștenirea printre modurile de dobândire a dreptului de proprietate, iar art. 887 C.civ. statuează că pot fi dobândite fără înscriere în cartea funciară drepturile reale imobiliare care provin din moștenire.

În Codul civil din 1864, materia succesiunilor o găseam reglementată în Cartea a III-a, Titlurile I și II, moștenirea fiind analizată prin prisma calificării sale ca fiind un mod de dobândire a dreptului de proprietate.

Soluția legislativă propusă prin Codul civil actual menține, în principiu, regulile fundamentale care s-au conturat în timp și care și-au găsit reglementarea și în Codul civil din 1864. Elementele de noutate introduse în această materie sunt menite, pe de o parte, să sporească eficiența practică concretă a reglementării legale, dar și să protejeze interesele moștenitorilor și ale terților ce pot fi afectați de efectele transmisiunii succesoriale, ale modului de exercitare a dreptului de opțiune sau de partajare a masei succesoriale. Se poate menționa dintru început că, prin Cod civil actual, care în materia succesiunilor este construit pe dispozițiile vechiului Cod, s-a încercat înlăturarea disputelor care s-au conturat în timp în doctrină și jurisprudență cu privire la modul de interpretare și aplicare a dispozițiilor legale aplicabile în materie, dar și o corelare a reglementării legale cu realitățile sociale contemporane. De aceea, elementele veritabile noi în materia analizată sunt relativ puține, putând vorbi mai mult despre o reazăsare a reglementării legale și despre o încercare de a asigura o corespondență deplină între cerințele realității economico-sociale prezente și soluțiile oferite de dispozițiile legale.

Alte dispoziții legale, cu valoare de norme procedurale, regăsim în Codul de procedură civilă, care reglementează procedura partajului judiciar (art. 980-996); Legea notarilor publici și activității notariale nr. 36/1995, ce reglementează în Capitolul V, Secțiunea 3 – Procedura succesorală notarială; Regulamentul de aplicare a Legii nr. 36/1995 care în capitolul IV Secțiunea 4 reglementează Procedura succesorală; Ordinul Ministrului Justiției nr. 1903/2011 privind condițiile de formă necesare pentru valabilitatea dispozițiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de clienții instituțiilor de credit¹.

Secțiunea a 2-a. Noțiunea de moștenire și felurile moștenirii

§1. Reglementare relevantă

Art. 953 C.civ. Noțiune

Moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă.

Art. 955 C.civ. Felurile moștenirii

Patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament.

O parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală.

Art. 1100 C.civ. Noțiunile de opțiune succesorală și de succesibil

(1) Cel chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului poate accepta moștenirea sau poate renunța la ea.

(2) Prin succesibil se înțelege persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exercitat încă dreptul de opțiune succesorală.

§2. Delimitări conceptuale

2.1. Conceptul de moștenire

În Codul civil din 1864, regăseam folosite în textele legale deopotrivă două noțiuni, pentru a desemna aceeași instituție juridică, respectiv moștenire și succesiune². Codul Civil din 1864 nu definea însă în mod expres noțiunea de succesiune sau moștenire, sfera de cuprindere a acestora fiind determinată prin raportare la contextul în care erau folosite. Astfel, în raport de modul de reglementare și efectele acesteia, doctrina a definit moștenirea ca fiind transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă. Doctrina a apreciat însă că cele două concepte, moștenire și succesiune sunt sinonime, deși, aparent, s-ar putea interpreta

¹ A se vedea L. Stănciulescu, *Curs de Drept Civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 22.

² A se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Actami, București, 1999, p. 5.

că termenul de moștenire ar desemna numai moștenirea legală¹. Pe de altă parte, noțiunea de succesiune poate primi un înțeles mai larg, desemnând orice transmisiune de drepturi de la o persoană la alta, fie prin acte între vii, fie pentru cauză de moarte².

Legiuitorul, în Codul civil actual, a optat pentru termenul de moștenire, pe care îl folosește în toate dispozițiile legale privitoare la această instituție.

Potrivit art. 953 C.civ.: „Moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă. Regăsim astfel o definire expresă a acestui concept, căruia legea îi conferă o aplicabilitate generală, atât pentru ipoteza în care transmisiunea se face potrivit dispozițiilor legale, cât și pentru ipoteza transmisiunii testamentare a moștenirii”.

În concluzie, sub aspectul definirii, nu regăsim în reglementarea actuală elemente de noutate, ci doar o consacrare legislativă a opiniei majoritare exprimate în doctrină cu privire la acest aspect. De asemenea, definiția consacrată, ca și terminologia folosită de Codul civil actual, înlătură interpretările contradictorii ce s-au realizat sub imperiul Codului civil din 1864 cu privire la înțelesul și sfera de aplicare a termenului de moștenire, pe de o parte, și al celui de succesiune, pe de altă parte.

Noțiunea de succesiune a primit accepțiuni diferite în materia dreptului succesoral, pe de o parte, și în materia dreptului civil în general, pe de altă parte. Astfel, doctrina este unanimă în a aprecia că în materia raporturilor *mortis causa*, termenul de succesiune este folosit în sens restrâns, în timp ce prin raportare la dreptul civil în general, același concept primește o accepțiune mult mai largă, desemnând orice transmisiune de drepturi de la o persoană la alta, fie prin acte între vii, fie prin acte pentru cauză de moarte³.

Conform art. 557 alin. (1) C.civ., termenul de moștenire desemnează într-o accepțiune un mod specific de dobândire sau de transmitere a proprietății pentru cauză de moarte, iar într-un înțeles derivat aceasta poate să desemneze și obiectul transmisiunii succesoriale, respectiv întregul patrimoniu al defunctului sau o cotă parte din acesta⁴.

Noțiunea de moștenire poate primi și înțelesul de masă succesorală, constând în întreg patrimoniul defunctului care conține atât drepturi, dar și obligații, cu excepția celor strict personale⁵.

2.2. Conceptul de defunct

Defunctul este persoana despre a cărei moștenire este vorba, numit și *de cuius*. Înțelesul acestui concept poate fi dedus din contextul de reglementare în care îl regăsim. Spre exemplu, potrivit art. 954 alin. (2) C.civ., „moștenirea se deschide la

---

¹ A se vedea G. Boroș, L. Stănculescu, Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 513.

² A se vedea V. Stoica, L. Dragu, Moștenirea Legală în Noul Cod Civil, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 11.

³ A se vedea V. Stoica, L. Dragu, Moștenirea legală în noul Cod civil, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 11; G. Boroș, L. Stănculescu, op. cit., p. 514.

⁴ A se vedea D. Chirică, Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 2.

⁵ A se vedea D.C. Florescu, Dreptul succesoral, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 8.

ultimul domiciliu al defunctului²⁾, iar potrivit art. 955 alin. (2) C.civ. „o parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală”. Acest termen este folosit cu precădere în materia moștenirii legale, fiind uneori înlocuit cu termenul de autor¹⁾. În materia moștenirii testamentare, regăsim utilizat termenul de testator. Sub acest aspect, nu există nicio deosebire între vechea reglementare și cea în vigoare.

2.3. Conceptul de succesor sau moștenitor

În Codul civil din 1864, persoanele care dobândeau patrimoniul defunctului erau desemnate prin termeni de origine latină, precum *erede*, *coerede*. În cazul moștenirii testamentare se folosea termenul de *legatar*. Codul civil actual utilizează termenul de moștenitor sau succesor, care desemnează persoana fizică sau juridică ce dobândește fie întreg patrimoniul, fie o cotă-parte din acesta. Codul civil face distincția între conceptul de succesor/moștenitor și cel de succesibil, definind acest din urmă concept prin dispozițiile art. 1100 alin. (2). Potrivit dispozițiilor legale amintite, succesibilul este persoana care îndeplinește condițiile legale pentru a putea moșteni, dar care nu și-a exprimat încă dreptul de opțiune succesorală. Succesibilii sunt potențiali moștenitori ai defunctului, această calitate existând numai în lăuntru termenului de exercitare a dreptului de opțiune succesorală. După expirarea termenului, succesibilul care nu și-a manifestat dreptul de opțiune este prezumat renunțator la moștenire, respectiv străin de succesiune.

Cât privește persoanele juridice, acestea pot dobândi calitatea de moștenitor numai în cazul moștenirii testamentare, calitatea de moștenitor fiind conferită prin actul de ultimă voință al testatorului.

2.4. Conceptul de masă succesorală

Pornind de la dispozițiile art. 953 C.civ., potrivit cu care moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate, masa succesorală este reprezentată generic de patrimoniul defunctului.

Patrimoniul este o universalitate juridică, constituie un tot unitar, o universalitate de drepturi și obligații cu valoare economică, cu o existență de sine stătătoare, distinctă de drepturile și obligațiile individuale, deși el există în și prin elementele sale componente. Astfel, în masa succesorală se includ totalitatea drepturilor și obligațiilor patrimoniale aparținând defunctului la data deschiderii succesiunii, dată de la care aceste drepturi și obligații devin drepturi succesorale.

Întră în masa succesorală drepturile și obligațiile patrimoniale existente în patrimoniul defunctului la data deschiderii moștenirii, precum și fructele produse de bunurile succesorale de la data deschiderii moștenirii și până la partajarea masei succesorale între moștenitori. Nu intră însă în masa succesorală adăugirile, îmbunătățirile pe care un moștenitor le-a adus unui bun succesoral²⁾. Moștenitorii universali

¹⁾ A se vedea *Fr. Deak*, op. cit., 1999, p. 5.

²⁾ A se vedea fostul Tribunal Suprem (Trib. Suprem), Secția civilă, decizia nr. 1593/1979, în C.D. 1979, p. 124-125.

sau cu titlu universal preiau patrimoniul așa cum acesta a existat în momentul deschiderii moștenirii.

O situație derogatorie a fost creată prin efectul legilor cu caracter reparatoriu, respectiv Legea nr. 18/1991 și Legea nr. 10/2001.

Potrivit art. 13 din Legea nr. 18/1991, puteau beneficia de efectele reparatorii ale Legii nr. 18/1991 și moștenitorii care făceau dovada de moștenitori acceptanți ai persoanei de la care s-a realizat preluarea terenurilor dacă aceasta nu mai era în viață.

Redactarea dispozițiilor art. 13 din Legea nr. 18/1991 a generat în practică soluții contradictorii, justificate în principal de împrejurarea că, la data dezbaterii succesiunii după autorul lor, terenurile în litigiu erau scoase din circuitul civil, cauza renunțării sau neexprimării opțiunii succesoriale fiind reprezentată tocmai de lipsa de interes pentru masa succesorală, în care nu erau incluse terenuri și de imposibilitatea deținerii în proprietate a mai multor imobile-case. Astfel, ar fi nesocotit principiul indivizibilității transiterii succesoriale, în sensul că succesorii nu pot renunța sau accepta doar o parte din moștenire.

Curtea Supremă de Justiție, Secțiunile Unite, prin decizia nr. XI/2007, a admis un recurs în interesul legii, statuând că temeiul dispozițiilor art. 13 din Legea nr. 18/1991 beneficiază de repunerea în termenul de acceptare a succesiunii numai moștenitorii care nu au acceptat succesiunea în termenul prevăzut de art. 700 C.civ. din 1864, iar nu și cei care au renunțat la moștenire.

Repunerea în termenul de acceptare a moștenirii nu opera de drept, ci prin cererea pentru reconstituirea dreptului de proprietate, formulată de moștenitori către Comisia Locală de Fond Funciar. Formularea cererii pentru reconstituirea dreptului de proprietate este potrivit legii o cerință obligatorie pentru toți moștenitorii, indiferent de calitatea acestora de acceptanți sau neacceptanți. Astfel, un moștenitor care a acceptat moștenirea persoanei îndreptățită la reconstituire, dar nu a depus cerere pentru reconstituire, nu beneficia de efectele reparatorii ale legii.

În privința pasivului, dispozițiile art. 1155 C.civ. statuează că moștenitorii universali și cei cu titlu universal sunt obligați la plata datoriilor și sarcinilor moștenirii, proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia, instituind astfel regula divizării de drept a pasivului succesoral.

Ca regulă însă, este de reținut că masa succesorală este reprezentată de toate drepturile și obligații pe patrimoniale aparținând defunctului la data decesului. Asupra activului, moștenitorii se află în stare de indiviziune până la partaj, iar în privința pasivului operează regula diviziunii de drept.

§3. Felurile moștenirii

3.1. Felurile moștenirii sub incidența Codului civil din 1864

Potrivit art. 650 C.civ. din 1864, „succesiunea se deferă sau prin lege, sau după voința omului, prin testament”. Reglementarea anterioară instituia două forme ale moștenirii: moștenirea legală (întâlnită în cazul în care transmisiunea succesorală opera în temeiul legii, care reglementa atât persoanele chemate la moștenire, cât și cotele cuvenite acestora) și moștenirea testamentară (întâlnită în cazul în care transmiterea

succesiunii este guvernată de dispozițiile de ultimă voință ale defunctului, materializate prin testament).

Dispozițiile vechiului Cod civil au fost interpretate în sensul că acestea admiteau coexistența moștenirii legale cu cea testamentară, astfel că o persoană putea dispune prin testament numai pentru o parte din patrimoniul său, restul masei succesoriale fiind supusă regulilor moștenirii legale. De asemenea, coexistența moștenirii legale cu cea testamentară era impusă și de existența categoriei moștenitorilor rezervatari, care puteau solicita și obține reducerea dispozițiilor testamentare numai în limita cotității disponibile. În acest sens, doctrina a statuat că reglementarea anterioară nu a păstrat principiul dreptului roman care instituia incompatibilitatea moștenirii testamentare cu cea legală¹. Singura ipoteză în care moștenirea testamentară înlătură moștenirea legală este cea în care testatorul a instituit unul sau mai mulți legatari care, împreună, au vocație la întreaga moștenire, și nu există moștenitori rezervatari².

Sub imperiul reglementării Codului civil din 1864 (art. 933 și art. 935, referitoare la donațiile făcute soților prin contractul de maritagi, dispoziții legale în prezent abrogate³) era recunoscută și așa-numita moștenire convențională. În esență această formă a moștenirii se putea materializa printr-un contract de donație de bunuri viitoare, prin care o persoană desemna un succesor pentru a culege bunurile sale viitoare⁴.

3.2. Felurile moștenirii sub incidența Codului civil actual

Cadrul de reglementare în materie este reprezentat de dispozițiile art. 955 C.civ., potrivit cu care: „(1) *Patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament.* (2) *O parte din patrimoniul defunctului se poate transmite prin moștenire testamentară, iar cealaltă parte prin moștenire legală*”. Se poate observa cu ușurință faptul că, în privința felurilor moștenirii și a regulilor care guvernează raporturile dintre ele, Codul civil actual nu aduce schimbări semnificative. Astfel, acesta statuează, prin art. 955 alin. (1), că moștenirea poate fi de două feluri: moștenire legală și moștenire testamentară.

Elementul care deosebește cele două forme ale moștenirii este același ca și în reglementarea anterioară, respectiv izvorul vocației succesoriale, care poate fi legea sau testamentul.

a) *Moștenirea este legală* atunci când atât determinarea persoanelor chemate să culegă moștenirea, cât și cotele cuvenite acestora sunt supuse reglementărilor legale în materie. Față de dispozițiile art. 955 alin. (1) C.civ., se poate aprecia faptul că moștenirea testamentară este prioritară celei legale, care se va aplica în subsidiar, numai dacă defunctul nu a dispus altfel prin testament. Totuși, prioritatea dispozițiilor testamentare și libertatea de voință a defunctului nu sunt absolute, întrucât

¹ A se vedea *M. Eliescu*, Moștenirea și devoluțiunea ei, în *Dreptul R.S.R.*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 53.

² A se vedea *Fr. Deak*, op. cit., 1999, p. 10.

³ Contractul de căsătorie a fost abrogat prin Decretul nr. 32/1954 pentru punerea în aplicare a Codului familiei și Decretul nr. 31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice.

⁴ A se vedea *L. Stănculescu*, op. cit., p. 22.